

Motverka diskriminering och kränkande behandling

Johan Lilly Gyberg: Främja studiero genom att motverka kränkande behandling och diskriminering –
transkribering av ljudfil

Jag heter Johan Lilly Gyberg. Jag är undervisningsråd på Skolverket och arbetar med skolans demokratiska uppdrag. Skolan ska motverka kränkande behandling och diskriminering. En form av diskriminering är trakasserier och sexuella trakasserier. Det råder nolltolerans och ingen elev ska behöva bli utsatt för något av detta. Tyvärr har vi ändå sett att det förekommer, inte minst i samband med metoo-uppropen, tyst i klassen och räck upp handen, 2017, där elever vittnade om sexuella trakasserier som de utsatts för i skolan. I den här ljudfilen kommer jag att informera om vad som gäller i arbetet mot sexuella trakasserier och om hur man kan arbeta i skolan för att motverka sexuella trakasserier. Enligt diskrimineringslagen är trakasserier ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med en eller flera av de sju diskrimineringsgrunderna. Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier. Sexuella trakasserier är även det en form av diskriminering enligt diskrimineringslagen. Både sexuella trakasserier och trakasserier utgör alltså en form av diskriminering. I skolan är man skyldig att arbeta mot diskriminering genom det som kallas aktiva åtgärder, som regleras genom diskrimineringslagen. Det här arbetet ska genomföras fortlöpande och åtgärder ska tidplaneras och genomföras så snart som möjligt. Arbetet ska genomföras med barn, elever och personal och i fyra steg. Undersöka risker, analysera orsaker, genomföra åtgärder, följa upp och utvärdera. Det här arbetet ska dokumenteras löpande. Utöver detta ska varje skola enligt diskrimineringslagen också ha riktlinjer och rutiner mot trakasserier och sexuella trakasserier. Dessa ska innehålla information om hur skolan markerar att trakasserier och sexuella trakasserier inte får förekomma samt var en elev kan vända sig om det trots allt skett, samt skolans rutiner för

hur skolan agerar om något inträffat. Så, vad kan skolan göra för att förebygga sexuella trakasserier? Ett sätt, det är att all personal som arbetar på skolan har kunskap om kränkande behandling, diskriminering, trakasserier och sexuella trakasserier. Vad det innebär och vad som gäller. Sen behöver de också vara insatta i hur skolan arbetar emot diskriminering och kränkande behandling. Det är också viktigt att skolpersonal har samsyn kring skolans värdegrund och de ordningsregler som har satts upp. På samma sätt som skolans personal behöver vara insatta i vad som gäller om kränkande behandling och diskriminering, skolans ordningsregler och vilka rutiner skolan har, så ska även eleverna göras delaktiga. En annan viktig del i hur skolan kan förebygga sexuella trakasserier utgörs av den ämnesintegrerade sex- och samlevnadsundervisningen. Sexuella trakasserier kan exempelvis diskuteras genom att i historieämnet belysa historiska perspektiv på maktfrågor och om hur synen på kön, sexualitet och relationer har förändrats under olika tidsperioder. Ett annat exempel kan vara att i samhällskunskapen undervisa om lagstiftning. Att i undervisning lägga fokus på exempelvis jämlika relationer, självkänsla, ömsesidighet, lust, förälskelse, sexualitetens egenvärde och sexuell utveckling främjar hälsa och kan på så sätt vara en del i det förebyggande arbete för att motverka sexuella trakasserier. Genom läroplanerna framgår att utbildningen i skolan ska gestalta och förmedla jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet mellan människor. Att personal och elever har kunskap och samsyn kring vad som gäller och att elevernas ges undervisning där dessa frågor lyfts är alltså två delar som är viktiga i det främjande och förebyggande arbetet. När skolan arbetar utifrån det som gäller genom aktiva åtgärder mot diskriminering kan dessa områdena vara viktiga att syna. Har vi i personalen tillräcklig kunskap och samsyn? Görs eleverna delaktiga? Hur ser sex- och samlevnadsundervisningen ut? Dessa frågor kan vara en hjälp i att identifiera utvecklingsområden som skolan kan behöva arbeta med. En förutsättning för att diskussioner och reflektioner ska vara möjliga är att skolans ledning avsätter tid för skolans

personal till detta. En väldigt viktig del i det förbyggande arbetet är att kartlägga verksamheten, inte minst genom att fråga eleverna hur de ser på sin skolsituation. Skolans personal kan få en uppfattning om hur det ligger till genom att exempelvis låta eleverna besvara anonyma enkäter. Det är viktigt att man ställer frågor om hur de ser på undervisningen, sina kunskaper om vad sexuella trakasserier är och om de utsatts för verbala eller fysiska trakasserier. Vad skolpersonal uppfattar och ser i skolan är också en viktig del av kartläggningen. Även om skolan förstås behöver utgå från just det som framkommit inom den egna verksamheten och analysera det tillsammans, så finns några åtgärder som kan vara användbara. Ibland kan det ske en normalisering kopplat till språkbruket som råder på en skola. Sättet eleverna pratar med varandra kan bli hårt och kränkande utan att de kanske själva är medvetna om det. Därför är det viktigt att inkludera även språket i arbetet mot kränkande behandling och diskriminering och verkligen arbeta med eleverna kring det. Förutom att medvetandegöra eleverna om det här så kan det också behövas sättas upp tydliga gränser för vilket språkbruk som ska gälla på skolan och helt enkelt tillämpa nolltolerans mot kränkande språkbruk. Som jag nämnde i början ska varje skola ha rutiner för hur de hanterar, utreder och följer upp händelser, kommenterar eller annat som kan utgöra sexuella trakasserier. Enligt diskrimineringslagen ska skolan också ha riktlinjer mot trakasserier och sexuella trakasserier. De här rutinerna och riktlinjerna behöver vara kända för alla i skolan och skolan behöver också arbeta för att säkerställa att rutinerna följs. Det är huvudmannen som har det yttersta ansvaret för att se till att det finns kompetens och resurser för att kunna arbeta förebyggande och åtgärdande. Rektor har dock ansvar för det övergripande arbetet på skolan och för att eleverna får en trygg arbetsmiljö. Det är också rektorns ansvar att se till att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter. All skolpersonal som arbetar på skolan ska aktivt motverka kränkande behandling och diskriminering. Sammanfattningsvis, när det kommer till

det förebyggande arbetet bör man i skolan arbeta tillsammans, långsiktigt och systematiskt, både för att kunna identifiera mönster och beteenden och för att kunna förändra mönster och beteenden. Men i skolan behöver man också vara rustad för att kunna hantera akuta situationer och i det arbetet, det åtgärdande arbetet, behövs det kunskap och tydliga rutiner som görs kända för alla i skolan.